



Bringing the Convention closer to home  
La Convention à votre porte

## Άσυλο<sup>1</sup>

1. Βασικές έννοιες του ασύλου και το ΕΔΔΑ.....	1
2. Εμπόδια ως προς την απομάκρυνση των αιτούντων ασύλου .....	2
3. Εκτίμηση του κινδύνου .....	3
4. Διπλωματικές διαβεβαιώσεις και εσωτερική μετεγκατάσταση.....	4
5. Ευάλωτες ομάδες.....	5
6. Συνθήκες υποδοχής των αιτούντων ασύλου .....	5
7. Κράτηση των αιτούντων ασύλου .....	6
8. Διαδικασία ασύλου και αποτελεσματικά ένδικα μέσα.....	7
9. Προσωρινά μέτρα σύμφωνα με τον Κανόνα 39.....	8
10. Συλλογικές απελάσεις .....	8
11. Τελικές παρατηρήσεις για το άσυλο και το ΕΔΔΑ.....	9

### 1. Βασικές έννοιες του ασύλου και το ΕΔΔΑ

Για αιώνες, οι άνθρωποι περνούσαν τεράστιες εκτάσεις για να εγκατασταθούν στην Ευρώπη. Κάποιοι από αυτούς ήρθαν για να ζητήσουν διεθνή προστασία. Ζητούν άσυλο.

Δεν είναι πάντα εύκολο να κατανοήσουμε τη διαφορά μεταξύ μεταναστών, αιτούντων ασύλου, προσφύγων και άλλων ομάδων, ειδικά όταν αυτοί οι όροι χρησιμοποιούνται λανθασμένα από τα μέσα ενημέρωσης. Εδώ αναφέρουμε μερικές έννοιες που δεν πρέπει να συγχέονται.

Η λέξη «μετανάστης» περιγράφει ένα άτομο το οποίο μετακινείται από ένα μέρος, περιοχή ή χώρα σε μια άλλη χώρα. Ο όρος «αιτών ασύλου» αναφέρεται σε μετανάστη που ζητά διεθνή προστασία.

Στην Ευρώπη, η διεθνή προστασία μπορεί να λάβει τη μορφή καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας.

Το καθεστώς του πρόσφυγα διέπεται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 που σχετίζεται με το Καθεστώς των προσφύγων. Χορηγείται από ένα ξένο κράτος σε άτομο που έχει βάσιμο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του βάσει της φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικής άποψης.

<sup>1</sup> © Συμβούλιο Ευρώπης /Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2016  
Αποποίηση ευθυνών: Τα περιεχόμενα του παρόντος βίντεο δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο

Εάν ένα ξένο κράτος θεωρεί ότι ένας μετανάστης πρέπει να προστατευτεί, αλλά για λόγους που δεν αναφέρονται στη Σύμβαση της Γενεύης, μπορεί να αποφασίσει να χορηγήσει επικουρική προστασία αντί καθεστώς πρόσφυγα.

Αυτό το Δικαστήριο, το Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης. Και η Ευρωπαϊκή Συνθήκη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν προβλέπει το δικαίωμα ασύλου. Ως ζήτημα αρχής, το δικαίωμα ελέγχου της εισόδου, διαμονής και απέλασης αλλοδαπών εναπόκειται στα κράτη.

Αλλά, τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν σε όλους που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους, περιλαμβανομένων των προσφύγων, το σεβασμό των δικαιωμάτων που είναι εγγυημένα από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Και για το σκοπό αυτό, η νομολογία του Δικαστηρίου επιβάλλει ορισμένους περιορισμούς στα δικαιώματα των κρατών να αποστρέψουν κάποιον από τα σύνορά τους<sup>2</sup>.

## **2. Εμπόδια ως προς την απομάκρυνση των αιτούντων ασύλου**

---

Ποια είναι τα δικαιώματα της Σύμβασης που ενδέχεται να συνιστούν εμπόδιο ως προς την απομάκρυνση ενός αιτούντα ασύλου;

Αρχικά, είναι το Άρθρο 2 της Σύμβασης, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα στη ζωή και το Άρθρο 3, το οποίο απαγορεύει βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή. Κανένας δεν μπορεί να επιστραφεί σε μέρος στο οποίο βρίσκεται σε πραγματικό κίνδυνο ή υπόκειται σε μεταχείριση που είναι αντίθετη σε οποιαδήποτε από αυτές τις διατάξεις. Αυτή είναι η αρχή της μη επαναπροώθησης. Για παράδειγμα, σε μία υπόθεση παραπομπής του Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απέλαση δύο αιτούντων στη Σομαλία θα συνιστούσε παραβίαση του Άρθρου 3 λόγω της ανθρωπιστικής κρίσης και την αδιάκριτη βία στο Μογκαντίσου<sup>3</sup>.

Δυνάμει της Σύμβασης, η απαγόρευση που παρέχει το Άρθρο 3 είναι απόλυτη. Αυτό σημαίνει ότι η ευθύνη των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης να προστατέψουν έναν αλλοδαπό από τέτοια μεταχείριση πάντα ασκείται σε περίπτωση απέλασης. Η παρελθοντική συμπεριφορά του αιτούντος, όσο ανεπιθύμητη και επικίνδυνη και αν ήταν, δεν μπορεί, επομένως, να αποτελέσει ουσιώδη λόγο<sup>4</sup>.

Τα Άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης επίσης απαγορεύουν την «έμμεση επαναπροώθηση». Η έμμεση επαναπροώθηση σημαίνει απέλαση σε κράτος στο οποίο οι μετανάστες μπορεί να αντιμετωπίσουν περαιτέρω απέλαση χωρίς κατάλληλη εκτίμηση της κατάστασής τους. Αυτό επίσης ισχύει και στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, σε μία υπόθεση που αφορά απέλαση από το Βέλγιο στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έκρινε ότι όταν η διαδικασία ασύλου ενός συγκεκριμένου μέλους της ΕΕ είναι ανεπαρκής και δεν προσφέρει αποτελεσματικές εγγυήσεις κατά της αυθαίρετης επαναπροώθησης, τα άλλα κράτη μέλη πρέπει να συγκρατηθούν από το να επιστρέφουν αιτούντες ασύλου σε αυτή τη χώρα βάσει του Κανονισμού του Δουβλίνου<sup>5</sup>.

---

<sup>2</sup> Απόφαση *Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [9214/80](#), 28 Μαΐου 1985, παράγραφος 67, Σειρά Α αρ. 94 και *Saadi κατά Ιταλίας* [GC], [37201/06](#), παράγραφος 124-125, ΕΔΔΑ 2008

<sup>3</sup> *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [8319/07](#) και 11449/07, 28 Ιουνίου 2011

<sup>4</sup> *Saadi κατά Ιταλίας* [GC], [37201/06](#), ΕΔΔΑ 2008

<sup>5</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), ΕΔΔΑ 2011

Τα Άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης επίσης ενδέχεται να ισχύσουν όταν σε άτομα τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο απαγορεύεται η είσοδος στα σύνορα μιας χώρας<sup>6</sup> ή όταν συλλαμβάνονται στη θάλασσα. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε ότι μια ομάδα μεταναστών που συνελήφθη στη θάλασσα από τις ιταλικές αρχές δεν έπρεπε να επιστραφεί με συνοπτική διαδικασία στη Λιβύη, όπου αντιμετώπιζαν πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης του Άρθρου 3. Αντ' αυτού, έπρεπε να τους δοθεί μια ευκαιρία να υποβάλλουν αίτημα ασύλου στην Ιταλία<sup>7</sup>.

Άλλα εμπόδια ως προς την απομάκρυνση ενός αιτούντος ασύλου μπορεί να προκύψουν από τον κίνδυνο απροκάλυπτης παραβίασης του Άρθρου 5 ή του Άρθρου 6 της Σύμβασης στην χώρα προορισμού. Το Άρθρο 5 εγγυάται το δικαίωμα ελευθερίας και ασφάλειας, και το Άρθρο 6 το δικαίωμα δίκαιης δίκης.

Αυτές οι διατάξεις ενδέχεται να ισχύσουν για παράδειγμα, εάν το κράτος υποδοχής έθετε αυθαίρετως υπό κράτηση έναν αιτούντα χωρίς να τον δικάσει, ή τον/την φυλάκιζε για σημαντικό χρονικό διάστημα μετά από την καταδίκη σε μια απροκάλυπτα άδικη δίκη. Ωστόσο, σε αυτές τις περιπτώσεις ισχύει πολύ υψηλό όριο<sup>8</sup>. Για παράδειγμα, σε μία υπόθεση που αφορούσε απέλαση από το Ηνωμένο Βασίλειο στην Ιορδανία, το Δικαστήριο έκρινε ότι η πιθανότητα προσωρινής κράτησης για 50 ημέρες απείχε πολύ από τη διάρκεια της προφυλάκισης που απαιτούνταν για πρόδηλη παραβίαση του Άρθρου 5. Αφετέρου, η αποδοχή αποδείξεων για βασανιστήρια σε ποινική δίκη εκ νέου ισοδυναμεί με κατάφωρη αρνησιδικία και συνιστά παραβίαση του Άρθρου 6 της Σύμβασης<sup>9</sup>.

### 3. Εκτίμηση του κινδύνου

Για να συνιστά παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης, η μεταχείριση πρέπει να φτάσει στο ελάχιστο επίπεδο βαρύτητας<sup>10</sup>. Το εάν αυτό το όριο ικανοποιείται εξαρτάται από όλες τις περιστάσεις, περιλαμβανομένων της ηλικίας, του φύλου και της κατάστασης υγείας του αιτούντος<sup>11</sup>. Αυτά τα στοιχεία θα εξεταστούν σωρευτικά. Οποιαδήποτε εκτίμηση εάν ο αιτών αντιμετωπίζει κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης του Άρθρου 3, πρέπει να εξατομικεύεται και να βασίζεται σε όλα τα διαθέσιμα αποδεικτικά.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, ο κίνδυνος κακομεταχείρισης στη χώρα προορισμού πρέπει να είναι «πραγματικός», «προβλέψιμος» και «προσωπικός». Αυτός είναι ο λόγος που το Δικαστήριο θα χρειάζεται από τον μετανάστη που αιτείται άσυλο να παρουσιάσει συγκεκριμένες περιστάσεις που θα έκαναν αυτόν ή αυτήν προσωπικά ευάλωτους σε τέτοια κακομεταχείριση.

Αυτές οι συγκεκριμένες περιστάσεις μπορεί να αποδειχθούν με πληροφορίες σχετικά με προηγούμενη κακομεταχείριση στη χώρα προορισμού, μέσω προηγούμενων χορηγήσεων του καθεστώτος πρόσφυγα από ξένα κράτη ή εκτιμήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες<sup>12</sup>.

<sup>6</sup> *Gebremedhin [Gaberamadhien] κατά Γαλλίας*, [25389/05](#), ΕΔΔΑ 2007-II

<sup>7</sup> *Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας* [GC], [27765/09](#), ΕΔΔΑ 2012

<sup>8</sup> *Mamatkulon και Askarov κατά Τουρκίας* [GC], [46827/99](#) και 46951/99, ΕΔΔΑ 2005-I

<sup>9</sup> *Othman (AbuQatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [8139/09](#), ΕΔΔΑ 2012 (αποσπάσματα)

<sup>10</sup> *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [14038/88](#), 7 July 1989, Σειρά Α αρ. 161, παράγραφος 100

<sup>11</sup> *Ireland κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [5310/71](#), 18 January 1978, Σειρά Α αρ. 25

<sup>12</sup> *Singh και άλλοι κατά Βελγίου*, [33210/11](#), 2 Οκτωβρίου 2012

Επίσης, μπορεί να αποδειχτούν με αποδείξεις τρέχουσας συστηματικής δίωξης ατόμων που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, δεδομένου ότι αυτή η ομάδα μπορεί να ταυτοποιηθεί. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έχει εκδώσει τέτοια απόφαση σε σχέση με τα μέλη του μειονοτικού πληθυσμού Ασράφ στη Σομαλία<sup>13</sup>.

Το Δικαστήριο επίσης έχει αναγνωρίσει ότι η έκθεση ενός ατόμου σε καταστάσεις γενικής βίας εξαιρετικής έντασης μπορεί να επαρκεί για να καταλήξουμε ότι το άτομο θα αντιμετωπίσει κακομεταχείριση απλά εξαιτίας της παρουσίας του στην εν λόγω περιοχή<sup>14</sup>.

Και σε ορισμένες περιστάσεις, η έκθεση ενός αιτούντος ασύλου σε έσχατη φτώχεια ή συνθήκες ζωής χωρίς πόρους, μπορεί επίσης να συνιστούν παραβίαση του Άρθρου 3<sup>15</sup>. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες στους κύριους καταυλισμούς προσφύγων στην Κένυα και τη Σομαλία, ο εξαιρετικά οξύς συνωστισμός και η πολύ περιορισμένη πρόσβαση σε καταφύγιο, νερό και εγκαταστάσεις αποχέτευσης, ήταν τόσο τρομερές, που έφτασαν το ελάχιστο επίπεδο του ορίου βαρύτητας<sup>16</sup>.

Είναι στο χέρι του αιτούντος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία με τα οποία να μπορεί να αποδείξει ότι υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να τον πιστέψουν ότι, εάν ένα κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης τον απομακρύνει, αυτός ή αυτή θα είναι εκτεθειμένος σε πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης στην χώρα υποδοχής.

Όταν υποβάλλονται τέτοιες αποδείξεις, τότε είναι ευθύνη της Κυβέρνησης να διαλύσει τις αμφιβολίες σχετικά με αυτό<sup>17</sup>.

Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι οι αιτούντες ασύλου συχνά βρίσκονται σε ειδική κατάσταση, για το οποίο ενδέχεται να χρειαστεί να τους αναγνωριστεί το ευεργέτημα της αμφιβολίας όταν γίνεται εκτίμηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών τους και των δικαιολογητικών εγγράφων<sup>18</sup>.

#### **4. Διπλωματικές διαβεβαιώσεις και εσωτερική μετεγκατάσταση**

---

Η χώρα επαναπροώθησης μπορεί να ζητά από τη χώρα προορισμού διπλωματικές διαβεβαιώσεις ότι το εν λόγω άτομο δεν θα αντιμετωπίσει κακομεταχείριση κατά την επιστροφή του. Τέτοιες διαβεβαιώσεις ενδέχεται να μειώσουν τον κίνδυνο, αλλά από μόνες τους δεν επαρκούν ώστε να εγγυώνται προστασία.

Το πόση βαρύτητα θα δώσει το Δικαστήριο στις διπλωματικές διαβεβαιώσεις σε μια συγκεκριμένη υπόθεση εξαρτάται από τις συνθήκες που επικρατούσαν στον κρίσιμο χρόνο. Το Δικαστήριο πρώτα θα εξετάσει εάν η γενική κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο κράτος υποδοχής δεν αποκλείει την αποδοχή οποιωνδήποτε διαβεβαιώσεων. Μετά, θα λάβει υπόψη την ποιότητα οποιωνδήποτε διαβεβαιώσεων που δοθήκαν βάσει της πρακτικής του κράτους υποδοχής, δηλαδή, εάν είναι αξιόπιστες<sup>19</sup>.

---

<sup>13</sup> *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*, [1948/04](#), 11 Ιανουαρίου 2007, και αντίθετα, *Vilvarajah και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [13163/87](#) και άλλοι, 30 Οκτωβρίου 1991, Σειρά Α αρ. 215

<sup>14</sup> *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [8319/07](#) και 11449/07, 28 Ιουνίου 2011

<sup>15</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και της Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), ΕΔΔΑ 2011

<sup>16</sup> *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [8319/07](#) και 11449/07, 28 Ιουνίου 2011

<sup>17</sup> *Saadi κατά Ιταλίας* [GC], [37201/06](#), 28 Φεβρουαρίου 2008

<sup>18</sup> *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*, [1948/04](#), 11 Ιανουαρίου 2007 και *R.C. κατά Σουηδίας*, [41827/07](#), 9 Μαρτίου 2010

<sup>19</sup> *Othman (AbuQatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [8139/09](#), ΕΔΔΑ 2012 (αποσπάσματα)

Ένα κράτος μπορεί επίσης να προτείνει εσωτερική μετεγκατάσταση του αιτούντος σε ασφαλή περιοχή της χώρας προορισμού. Ξανά, το Δικαστήριο θα πραγματοποιήσει αναλυτική εκτίμηση, προκειμένου να καθορίσει εάν το άτομο που πρέπει να απελαθεί, στην πραγματικότητα μπορεί να ταξιδέψει στην εν λόγω περιοχή, να αποκτήσει άδεια εισόδου και να εγκατασταθεί εκεί<sup>20</sup>.

Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει επίσης να εξεταστεί εάν το σημείο επιστροφής είναι ασφαλές, εάν σ' αυτή τη διαδρομή υπάρχουν εμπόδια και εάν οι περιοχές διέλευσης είναι ασφαλείς προκειμένου το άτομο να μπορεί να τις περάσει για να φτάσει στον τόπο προορισμού. Επίσης, το Δικαστήριο θα πραγματοποιήσει μια εκτίμηση των μεμονωμένων περιστάσεων του αιτούντος<sup>21</sup>.

## 5. Ευάλωτες ομάδες

---

Οι υποθέσεις που εκδικάζονται από το Δικαστήριο πάντα εξετάζονται λαμβάνοντας υπόψη την μεμονωμένη κατάσταση του κάθε αιτούντος. Αλλά, κάποιοι αιτούντες ενδέχεται να ανήκουν σε εγγενείς ευάλωτες ομάδες και το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι, για αυτόν το λόγο, χρειάζονται ειδική προστασία<sup>22</sup>.

Τέτοιες ευάλωτες ομάδες μπορεί να είναι μειονότητες που συστηματικά υφίσταντο κακομεταχείριση, ή ορισμένες ομάδες, όπως παιδιά, έγκυες, άτομα με αναπηρίες ή ηλικιωμένοι, που αναγνωρίζονται ως άτομα με ειδικές ανάγκες.

Η κατάσταση ενός αιτούντος ασύλου είναι ιδιαίτερα σημαντική. Είναι έτσι επειδή σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει ευρεία συναίνεση πως οι αιτούντες ασύλου ανήκουν σε μία ιδιαίτερα μη προνομιούχα και ευάλωτη ομάδα πληθυσμού που χρειάζεται ειδική προστασία.

Η ειδική κατάσταση ενός αιτούντος ασύλου ως μέλος μιας ευάλωτης ομάδας ενδέχεται να επηρεάσει τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα κράτη σε σχέση με τους όρους σύμφωνα με τους οποίους ένα τέτοιο άτομο γίνεται αποδεκτό και την ερώτηση εάν ένα τέτοιο άτομο μπορεί να απομακρυνθεί από τη χώρα.

Η κατάσταση ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ένα παράδειγμα είναι η υπόθεση ενός 15-χρονου αγοριού από το Αφγανιστάν που ζητούσε άσυλο στην Ελλάδα<sup>23</sup>. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες στις οποίες είχε κρατηθεί αρχικά ο ασυνόδευτος ανήλικος και η επακόλουθη αδυναμία των αρχών να τον φροντίσουν μετά την απελευθέρωσή του, ισοδυναμούσε με εξευτελιστική μεταχείριση και συνιστούσε παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης, ειδικά επειδή ο έφηβος ήταν για μερικές ημέρες άστεγος, πριν τον βοηθήσει μια τοπική ΜΚΟ.

## 6. Συνθήκες υποδοχής των αιτούντων ασύλου

---

Το Άρθρο 3 της Σύμβασης απαιτεί το Κράτος υποδοχής να παρέχει κατάλυμα και αξιοπρεπείς υλικές συνθήκες σε αυτούς τους αιτούντες ασύλου που είναι εξαθλιωμένοι και τελείως εξαρτημένοι από την στήριξη του κράτους.

Στην απόφαση-σταθμό για το ζήτημα<sup>24</sup>, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το Άρθρο 3, επειδή δεν εξασφάλισε την κατάλληλη υποδοχή

---

<sup>20</sup> *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*, [1948/04](#), 11 Ιανουαρίου 2007

<sup>21</sup> *Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [8319/07](#) και 11449/07, 28 Ιουνίου 2011

<sup>22</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), ΕΔΔΑ 2011

<sup>23</sup> *Rahimi κατά Ελλάδας*, [8687/08](#), 5 Απριλίου 2011

στον αιτούντα όσο εκκρεμούσε η διαδικασία του ασύλου του. Ποια στοιχεία οδήγησαν το Δικαστήριο σε αυτήν την απόφαση; Πρώτα απ'όλα, ήταν ο έντονος συνωστισμός και οι ακατάλληλες συνθήκες υγιεινής στο κέντρο υποδοχής μεταναστών όπου αρχικά είχε κρατηθεί ο αιτών. Δεύτερο ήταν το γεγονός ότι, μετά από την απελευθέρωσή του, ο άνθρωπος ζούσε για πολλούς μήνες σε ένα πάρκο, σε κατάσταση ακραίας φτώχειας, ανίκανος να μεριμνήσει τις πιο βασικές του ανάγκες. Και τρίτο, ήταν η σκέψη ότι η κατάστασή του είχε γίνει ακόμη χειρότερη, επειδή ο αιτών ζούσε σε συνθήκες συνεχόμενου φόβου από επίθεση και ληστεία και δεν υπήρχε πιθανότητα βελτίωσης της κατάστασής του.

Σε μια άλλη υπόθεση τέτοιου είδους<sup>25</sup> κατά της Ελβετίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες υποδοχής των αιτούντων ασύλου στην Ιταλία, σε καμία περίπτωση δεν ήταν τόσο κρίσιμες όσο στην Ελλάδα. Έτσι, δεν θα μπορούσαν από μόνες τους να αποτελούν κάλυμμα για όλες τις απομακρύνσεις προς αυτή τη χώρα. Ωστόσο, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι οι αιτούντες βρίσκονταν σε ειδική κατάσταση, καθώς επρόκειτο για οκταμελή οικογένεια με έξι ανήλικα παιδιά, περιλαμβάνοντας και ένα βρέφος. Ως εκ τούτου, συνάγεται το συμπέρασμα ότι, ακόμη και στην απουσία συστημικών ελαττωμάτων, εναπόκειται στις αρχές του κράτους απομάκρυνσης να λάβει διαβεβαιώσεις από το κράτος υποδοχής ότι, κατά την άφιξή τους, οι αιτούντες θα γίνουν αποδεκτοί σε εγκαταστάσεις και σε συνθήκες που έχουν προσαρμοστεί στην ηλικία των παιδιών, και ότι η οικογένεια θα παραμείνει μαζί.

## 7. Κράτηση των αιτούντων ασύλου

---

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου επιτρέπει στα κράτη να ελέγχουν την ελευθερία αλλοδαπών στα πλαίσια της μετανάστευσης. Έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μετανάστες, περιλαμβανομένων των αιτούντων ασύλου, ενδέχεται να τεθούν υπό κράτηση, έως ότου το κράτος να τους χορηγήσει άδεια εισόδου ή διαμονής στη χώρα.

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 παράγραφος 1 (στ') της Σύμβασης, οι μετανάστες μπορούν να στερηθούν της ελευθερίας τους μόνο σύμφωνα με μια διαδικασία που προβλέπεται με νόμο και το μέτρο μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει δύο μόνο αιτιών: πρόληψη της παράνομης εισόδου στην εθνική επικράτεια ή για σκοπούς απέλασης.

Προκειμένου να αποφευχθεί να θεωρηθεί αυθαίρετη και αντίθετη με τη Σύμβαση, τέτοια κράτηση πρέπει να διεξάγεται με καλή πίστη. Τι σημαίνει αυτό; Ότι η εν λόγω κράτηση πρέπει να είναι στενά συνδεδεμένη με την πρόληψη παράνομης εισόδου ή απέλασης· ότι ο τόπος και οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλοι· και ότι η διάρκεια της κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει αυτήν που εύλογα απαιτείται για το σκοπό που επιδιώκεται<sup>26</sup>. Τέτοια κράτηση θα παύσει να είναι νόμιμη εάν οι διαδικασίες δεν διεξάγονται με τη δέουσα επιμέλεια<sup>27</sup> ή εάν πλέον δεν υπάρχει ρεαλιστική προοπτική απομάκρυνσης<sup>28</sup>.

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 παράγραφος 2 της Σύμβασης, οι κρατούμενοι αιτούντες ασύλου πρέπει να ενημερώνονται άμεσα για τους λόγους της κράτησής τους<sup>29</sup> σε γλώσσα που καταλαβαίνουν. Και το

---

<sup>24</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), ΕΔΔΑ 2011

<sup>25</sup> *Tarakhel κατά Ελβετίας* [GC], [29217/12](#), ΕΔΔΑ 2014 (αποσπάσματα)

<sup>26</sup> *Saadik κατά Ιταλίας* [GC], [37201/06](#), ΕΔΔΑ 2008

<sup>27</sup> *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [22414/93](#), 15 Νοεμβρίου 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-V

<sup>28</sup> *Mikolenko κατά Εσθονίας*, [10664/05](#), 8 Οκτωβρίου 2009



Άρθρο 5 παράγραφος 4 απαιτεί πρόσβαση σε δικαστή, ο οποίος πρέπει να αποφασίσει γρήγορα<sup>30</sup> για τη νομιμότητα της κράτησής τους, αφού πρώτα εξετάσει ενδελεχώς όλα τα γεγονότα<sup>31</sup> και ο οποίος πρέπει να πραγματοποιήσει περιοδική επανεξέταση της κράτησης, εάν αυτή έχει παραταθεί.

Η ερώτηση κατά πόσο η στέρηση ελευθερίας συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της Σύμβασης εκτιμάται βάσει των μεμονωμένων περιστάσεων της κάθε υπόθεσης. Στην πράξη, η στέρηση της ελευθερίας των ανηλίκων, με συνοδεία ή χωρίς, σπάνια μπορεί να δικαιολογηθεί<sup>32</sup>.

## **8. Διαδικασία ασύλου και αποτελεσματικά ένδικα μέσα**

Το Άρθρο 6 της Σύμβασης και το πλήρες φάσμα των διαδικαστικών δικαιωμάτων που εγγυώνται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη δεν εφαρμόζονται στις διαδικασίες ασύλου ή απέλασης. Το Άρθρο 13 όμως, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο, μπορεί να εφαρμοστεί. Επειδή το Άρθρο 13 δεν είναι μια αυτόνομη διάταξη, ο αιτών μπορεί να επικαλεστεί αυτό εφόσον έχει βάσιμη καταγγελία σύμφωνα με άλλη διάταξη της Σύμβασης, όπως η καταγγελία κινδύνου κακομεταχείρισης, που είναι αντίθετη με το Άρθρο 3.

Ποιες είναι λοιπόν οι απαιτήσεις της Σύμβασης όσον αφορά τη διαδικασία ασύλου;

Κατ' αρχήν, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άτομα πρέπει να έχουν επαρκή πληροφόρηση σχετικά με τη διαδικασία ασύλου που πρέπει να ακολουθήσουν<sup>33</sup>. Αυτό απαιτεί την ύπαρξη ενός αξιόπιστου συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των αρχών και των αιτούντων ασύλου<sup>34</sup>. Επιπλέον, τα άτομα πρέπει να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση σε τέτοια διαδικασία. Αυτό, με τη σειρά του, ενδέχεται να απαιτεί διαθεσιμότητα διερμηνέων και πρόσβαση σε νομική βοήθεια.

Όταν γίνεται εκτίμηση του κατά πόσο οι αιτούντες έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο, το Δικαστήριο κανονικά θα εξετάσει το εγχώριο σύστημα ως σύνολο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι: «Ακόμη και εάν ένα ένδικο μέσο από μόνο του δεν πληροί πλήρως τις απαιτήσεις του Άρθρου 13, αυτό μπορεί να το παρέχει ένα άθροισμα ένδικων μέσων που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο»<sup>35</sup>.

Ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο πρέπει να είναι διαθέσιμο και στη νομοθεσία και στην πράξη<sup>36</sup>.

Η αρμόδια εθνική αρχή δεν χρειάζεται απαραίτητα να είναι δικαστική. Αλλά, όταν εξετάζεται η αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου, θα ληφθούν υπόψη η εξουσία και οι εγγυήσεις της. Τέτοια εθνική αρχή πρέπει υποχρεωτικά να είναι ανεξάρτητη και να διεξάγει στενή και εξονυχιστική εξέταση<sup>37</sup> των αιτήσεων ασύλου και πρέπει να εξετάζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπόθεσης<sup>38</sup>.

---

<sup>29</sup> *Louled Massoud κατά Μάλτας*, [24340/08](#), 27 Ιουλίου 2010

<sup>30</sup> *Sławomir Musiał κατά Πολωνίας*, [28300/06](#), 20 Ιανουαρίου 2009

<sup>31</sup> *Nikolova κατά Βουλγαρίας*[GC], [31195/96](#), ΕΔΔΑ 1999-II

<sup>32</sup> *Rahimi κατά Ελλάδας*, [8687/08](#), 5 Απριλίου 2011, *Muskhadzhiyeva και άλλοι κατά Βελγίου*, [41442/07](#), 19 Ιανουαρίου 2010 και *Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, [13178/03](#), ΕΔΔΑ 2006-XI

<sup>33</sup> *Abdolkhani και Karimnia κατά Τουρκίας*, [30471/08](#), 22 Σεπτεμβρίου 2009

<sup>34</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), παράγραφος 301, ΕΔΔΑ 2011

<sup>35</sup> *Gebremedhin [Gaberamadhien] κατά Γαλλίας*, [25389/05](#), ΕΔΔΑ 2007-II

<sup>36</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), ΕΔΔΑ 2011

<sup>37</sup> *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], [30696/09](#), παράγραφος 293, ΕΔΔΑ 2011

<sup>38</sup> *Chaahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, [22414/93](#), 15 Νοεμβρίου 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-V

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ταχύτητα του ένδικου μέσου, καθώς η αποτελεσματικότητά του ενδέχεται να υπονομευθεί λόγω μεγάλων καθυστερήσεων και υπερβολικής διάρκειας<sup>39</sup>.

Από την άλλη, η γρήγορη επεξεργασία της αίτησης ασύλου ενός αιτούντος δεν πρέπει να γίνει προτεραιότητα έναντι της αποτελεσματικότητας των βασικών διαδικαστικών εγγυήσεων προστασίας του/της από αυθαίρετη απομάκρυνση. Μία παράλογα σύντομη προθεσμία για την υποβολή αίτησης, όπως στο πλαίσιο συνοπτικών διαδικασιών χορήγησης ασύλου, μπορεί να υπονομεύσει την άσκηση και την αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου. Για παράδειγμα, σε μια υπόθεση που αφορούσε την απέλαση ενός Σουδανού υπηκόου από τη Γαλλία, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προθεσμία πέντε ημερών για την υποβολή αρχικής αίτησης ασύλου και η 48-ωρη προθεσμία να αμφισβητηθεί η επακόλουθη απόφαση απομάκρυνσης ήταν πολύ σύντομες. Αυτά και άλλα στοιχεία της υπόθεσης κατέστησαν το ένδικο μέσο αναποτελεσματικό στην πράξη και συνέστησαν παραβίαση του Άρθρου 13 σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 της Σύμβασης<sup>40</sup>.

Το Άρθρο 13 επίσης απαιτεί το ένδικο μέσο να έχει αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα – με άλλα λόγια, ότι η σχεδιασμένη απέλαση πρέπει να ανασταλεί μέχρι την έκδοση της τελικής απόφασης<sup>41</sup>. Η απλή δυνατότητα να ζητηθεί ένδικο μέσο με αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα το οποίο έχει τέτοιο αποτέλεσμα μόνο «στην πράξη» δεν επαρκεί<sup>42</sup>.

## 9. Προσωρινά μέτρα σύμφωνα με τον Κανόνα 39

---

Κατά την υποβολή αίτησης στο Δικαστήριο, οι αιτούντες μπορούν να ζητήσουν από το Δικαστήριο να υποδείξει στο εναγόμενο κράτος προσωρινό μέτρο σύμφωνα με τον Κανόνα 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, με την έννοια ότι το εναγόμενο κράτος πρέπει να απέχει από το να επιστρέψει τους αιτούντες σε χώρες στις οποίες αντιμετωπίζουν άμεσο κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης. Οι αιτήσεις για προσωρινά μέτρα θα χορηγούνται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Αλλά, εάν τυχόν υποδειχθεί οποιοδήποτε μέτρο του Κανόνα 39, το εναγόμενο κράτος έχει την υποχρέωση να συμμορφωθεί με αυτό. Εάν δεν συμμορφωθεί, μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτό συνιστά παραβίαση του Άρθρου 34 της Σύμβασης για παρεμπόδιση του δικαιώματος υποβολής αίτησης<sup>43</sup>.

## 10. Συλλογικές απελάσεις

---

Πρόσθετες διαδικαστικές εγγυήσεις όσο αφορά τις συλλογικές απελάσεις προβλέπονται με το Άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου Αρ. 4 της Σύμβασης. Πρέπει να πραγματοποιηθεί μία διαδικασία ταυτοποίησης και να εκτιμηθούν σωστά οι μεμονωμένες περιστάσεις του κάθε αιτούντος ασύλου σε μια ομάδα. Σε αντίθετη περίπτωση, η απέλαση θα θεωρείται συλλογική και ως εκ τούτου συνιστά παραβίαση αυτής της διάταξης. Στην ήδη αναφερθείσα υπόθεση σύλληψης στη θάλασσα κατά της Ιταλίας<sup>44</sup>, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου Αρ. 4 εφαρμόστηκε επίσης και για την απομάκρυνση αλλοδαπών σε τρίτη χώρα που πραγματοποιήθηκε εκτός της εθνικής επικράτειας.

---

<sup>39</sup> *De Souza Ribeiro κατά Γαλλίας* [GC], [22689/07](#), ΕΔΔΑ 2012

<sup>40</sup> *I.M. κατά Γαλλίας*, [9152/09](#), 2 Φεβρουαρίου 2012

<sup>41</sup> *Čonka κατά Βελγίου*, [51564/99](#), ΕΔΔΑ 2002-I, και *Gebremedhin [Gaberamadhien] κατά Γαλλίας*, [25389/05](#), ΕΔΑΔ 2007-II

<sup>42</sup> *Gebremedhin [Gaberamadhien] κατά Γαλλίας*, [25389/05](#), ΕΔΑΔ 2007-II

<sup>43</sup> *Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας* [GC], [46827/99](#) και 46951/99, ΕΔΑΔ 2005-I

<sup>44</sup> *Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας* [GC], [27765/09](#), ΕΔΑΔ 2012



## 11. Τελικές παρατηρήσεις για το άσυλο και το ΕΔΔΑ

---

Όπως φαίνεται σε αυτήν την παρουσίαση, τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν δικαίωμα να καθορίσουν ποιοι αιτούντες ασύλου πραγματικά πληρούν τις προϋποθέσεις να τους χορηγηθεί διεθνής προστασία. Και, δεν είναι καθήκον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου να αποφασίσει για το βάσιμο των επιμέρους αιτήσεων ασύλου. Ωστόσο, κατά την άσκηση ελέγχου των συνόρων τους, τα κράτη πρέπει να ενεργούν σύμφωνα με τα πρότυπα του ΕΔΔΑ και με τις αρχές που απορρέουν από το τεράστιο σώμα της νομολογίας του Δικαστηρίου, προκειμένου να εγγυηθεί ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα των αιτούντων ασύλου.

\*\*\*

Όλες οι υποθέσεις που αναφέρονται σε αυτή την παρουσίαση μπορούν να βρεθούν στη βάση δεδομένων HUDOC<sup>45</sup>. Πρόσθετες πληροφορίες διατίθενται στην ιστοσελίδα του Δικαστηρίου<sup>46</sup> και στο σχετικό εκπαιδευτικό υλικό του HELP<sup>47</sup>, του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Εκπαίδευσης Επαγγελματιών του Δικαίου στα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

---

<sup>45</sup> <http://hudoc.echr.coe.int>

<sup>46</sup> [www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int)

<sup>47</sup> [www.coe.int/help](http://www.coe.int/help)